

Projekt finansowany ze środków:
Funduszu Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników,
Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu,
Stowarzyszenia Przyjaciół Osób Niestyszających i Niedosłyszających.

Patronat:
Komitet Nauk Klinicznych Polskiej Akademii Nauk

Szanowni Państwo, Drogie Dzieci i Drodzy Rodzice,

W roku szkolnym 2015/2016 będzie realizowany kolejny Program badań przesiewowych słuchu u dzieci ze szkół podstawowych położonych w gminach wiejskich. Program, który obejmie ponad 120 000 dzieci będzie realizowany w pierwszym etapie w 8 województwach Polski wschodniej, a w drugim w 8 województwach Polski zachodniej. Partnerami programu są: Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niestyszających i Niedosłyszających „Człowiek – Człowiekowi”.

Celem Programu jest wczesne wykrycie, u dzieci przystępujących do obowiązku szkolnego, zaburzeń słuchu, które mogą niekorzystnie wpływać na proces komunikowania się dziecka w szkole i mogą utrudniać jego rozwój.

Wczesne wykrycie zaburzeń słuchu u dzieci umożliwia efektywne wdrożenie odpowiednich działań leczniczych, rehabilitacyjnych oraz profilaktycznych, które prowadzą do złagodzenia lub usunięcia różnego rodzaju zaburzeń i dysfunkcji, a tym samym do stworzenia wszystkim dzieciom równych szans rozwoju. Dlatego tak ważny jest udział Państwa dzieci w Programie, do czego gorąco zachęcam.

Badania przesiewowe słuchu przeprowadzone w latach 2007, 2008, 2011 objęły populację ponad 350 tysięcy dzieci ze szkół podstawowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich na terenie całej Polski i pokazały, że nawet co 6 dziecko może mieć różnego rodzaju problemy związane ze słuchem, które mają istotne znaczenie dla rozwoju dziecka i wyników nauczania. Uzyskane wyniki potwierdziły dużą skalę problemu zaburzeń słuchu wśród dzieci w wieku szkolnym.

Badania przesiewowe słuchu u dzieci w wieku szkolnym stanowią integralną część priorytetu z obszaru zdrowia w czasie polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. W grudniu 2011 r., przyjęta została Konkluzja Rady UE w sprawie potrzeby wczesnego wykrywania i leczenia zaburzeń słuchu i mowy u dzieci.

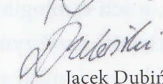
Przygotowaliśmy dla Państwa „Informator o słuchu”, w którym zostały przedstawione wybrane zagadnienia dotyczące budowy ucha, rodzajów zaburzeń słuchu i możliwości ich leczenia oraz objawów sugerujących występowanie niedosłuchu.

Rodzice lub opiekunowie dzieci, u których zostanie stwierdzone podejrzenie występowania zaburzeń słuchu, otrzymają informację o propozycji dalszych działań w placówkach medycznych na terenie danego województwa lub dalszej opieki medycznej i rehabilitacyjnej w placówkach Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu.

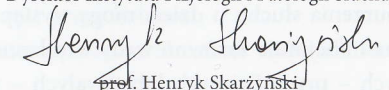
Życzymy Państwu przyjemnej lektury „Informatora” i jeszcze raz zachęcamy do skorzystania z możliwości przeprowadzenia badań przesiewowych słuchu u Państwa dziecka.

Z wyrazami szacunku,

Prezes Kasy Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego

Jacek Dubiński

Dyrektor Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu

prof. Henryk Skarżyński

Podstawowe informacje o słuchu

Narząd słuchu człowieka posiada zdolność słyszenia i analizy dźwięków w szerokim zakresie częstotliwości, tj. od 16 do około 20000 Hz oraz dla natężeń od 0 do 120 decybeli. Zakres ten, z wiekiem może się znacznie zmniejszać, co w praktyce oznacza, że więcej częstotliwości wysokich słyszymy w okresie dzieciństwa, dużo mniej w wieku dorosłym. Najlepiej słyszymy dźwięki z zakresu częstotliwości średnich, od 1000 do 3000 Hz.

Dźwięk może docierać do ucha drogą powietrzną oraz drogą kostną. Przewodzenie sygnału odbywa się w uchu zewnętrznym i środkowym. Małżowina uszna człowieka zbiera i kieruje fale dźwiękowe do przewodu słuchowego zewnętrznego. Energia fali dźwiękowej docierając do błony bębenkowej wprowadza ją w drgania, które przenoszone są na łańcuch kosteczek słuchowych, a następnie do ucha wewnętrznego (ślimaka). W uchu wewnętrznym dźwięk jest odbierany i przekształcany w impuls elektryczny. Drogą nerwu słuchowego informacja dźwiękowa przewodzona jest do wyższych ośrodków nerwowych w mózgu, gdzie powstaje wrażenie dźwięku.

Ponad 60% badanych uczniów ocenia hałas w szkole jako bardzo duży!

Rodzaje zaburzeń słuchu

Ze względu na miejsce uszkodzenia drogi słuchowej wyróżnia się:

- niedosłuch przewodzeniowy,
- niedosłuch odbiorczy,
- niedosłuch centralny.

Niedosłuch przewodzeniowy związany jest z patologiami w uchu zewnętrznym i/lub środkowym. Przyczyną niedosłuchu odbiorczego może być zarówno uszkodzenie struktur ucha wewnętrznego, jak i nerwu słuchowego i/lub ośrodków słuchowych w mózgu. Współistnienie zaburzeń przewodzeniowych i odbiorczych prowadzi do niedosłuchu mieszanego. Centralne zaburzenia słuchu obserwuje się u dzieci, u których doszło do zaburzeń funkcjonowania ośrodkowej części układu słuchowego.

Zaburzenia słuchu u dzieci mogą występować w różnym wieku, a ich etiologia jest złożona i obejmuje zarówno wady wrodzone, jak i nabyte. Najczęstszymi przyczynami nabytych – przemijających lub trwałych – zaburzeń słuchu są infekcje górnych dróg

Najczęstszymi przyczynami zaburzeń słuchu są infekcje górnych dróg oddechowych i hałas.

oddechowych i hałas. Ogromnym problemem osób w każdym wieku są również szumy uszne i nadwrażliwość na dźwięki, które mogą towarzyszyć zaburzeniom słuchu lub występować u osób prawidłowo słyszących.

Objawy wskazujące na obecność zaburzeń słuchu u dzieci

Problem ze słuchem może pojawić się u dziecka w każdym wieku, nagle lub stopniowo, pozostając w wielu przypadkach niezauważony. Obecność zaburzeń słuchu może wpływać na zachowanie dziecka, jego umiejętność koncentracji, czy wręcz prowadzić do zahamowania rozwoju. Te objawy, i wiele innych, kojarzone są częściej z problemami wychowawczymi niż z niedosłuchem. Tymczasem typowe symptomy wskazujące na możliwość występowania zaburzeń słuchu są łatwe do wychwycenia. Są to m.in.:

- opóźnienie rozwoju mowy lub ograniczony zasób językowy,
- trudności ze zrozumieniem tekstu czytanego i nieprecyzyjne wypowiadanie słów,
- niewyraźna mowa,
- gubienie początków lub końcówek wyrazów,
- problemy z pisaniem ze słuchu (dziecko pisze tak, jak słyszy),
- obserwowanie twarzy osoby mówiącej,
- rozkojarzenie, problemy z koncentracją uwagi, rozglądanie się po klasie w czasie, gdy inni wykonują polecenie nauczyciela,
- zdziwienie, gdy dziecko uświadamia sobie, że jest wywoływane po imieniu,
- opóźnione reagowanie lub brak odpowiedzi na zawołanie,
- trudności z rozumieniem poleceń wydawanych w hałasie, np. na przerwie między-lekcyjnej,
- częste prośby o powtórzenie, dopytywanie się „co?”, trudności ze zrozumieniem pytania,
- częste nieprzygotowanie do lekcji z powodu niezapisania przez dziecko tematu pracy domowej,
- siadanie zbyt blisko telewizora lub manipulowanie ustawieniem głośności,
- siadanie blisko nauczyciela i obserwowanie z uwagą lub wręcz odwrotnie – zajmowanie się samym sobą w końcu sali,
- trudności z lokalizacją źródła dźwięku,
- głośne mówienie w cichym otoczeniu,
- gorsze wyniki w nauce,
- siedzenie w klasie w czasie przerwy, uciekanie przed hałasem,
- bóle głowy, które mogą być objawem wskazującym na obecność nadwrażliwości na dźwięki,

Zaburzenia słuchu mogą wpływać na zachowanie dziecka.

- słyszenie dźwięków, których nie słyszą inni (szумы, piski, gwizdy, dzwonienie),
- niereagowanie na dzwonek oznajmujący przerwę,
- dysleksja, dysgrafia,
- zawroty głowy, zaburzenia równowagi.

Typowe choroby uszu u dzieci i ich leczenie

Zaburzenia słuchu u dzieci mogą występować w różnym wieku, a ich etiologia jest złożona i obejmuje zarówno wady wrodzone, jak i nabyte. Nabyte zaburzenia słuchu są najczęściej wywoływane przez infekcje górnych dróg oddechowych i hałas.

Najczęstszą chorobą niemowląt i małych dzieci wpływającą na słuch jest zapalenie ucha środkowego, na które zapada połowa dzieci poniżej 2 roku życia. Do zapaleń uszu predysponują czynniki genetyczne, wady podniebienia (np. rozszczep), sztuczne karmienie, alergia, niedobory odporności, nawracające infekcje górnych dróg oddechowych, przerost migdałków oraz czynniki socjoekonomiczne, bierność palenia tytoniu i przebywanie w dużych zbiorowiskach dzieci (żłobek, przedszkole).

Objawy kliniczne zapalenia ucha zależą od wieku dziecka. Im młodsze dziecko, tym objawy mogą być bardziej skąpe, np. niepokój, brak apetytu.

Każdy ból i/lub wyciek z ucha wymaga kontroli otolaryngologicznej, najpóźniej w ciągu 2 dni. Wcześniej można pomóc dziecku, podając w pierwszej dobie choroby leki przeciwbólowe, które jednocześnie działają przeciwgorączkowo. Następnego dnia należy skonsultować się z lekarzem. Kiedy pojawi się wyciek, należy bezzwłocznie zgłosić się z dzieckiem do lekarza. Ucho może też boleć z powodu zalegającego czopu woszczynowego, obecności ciała obcego, urazu, stanów zapalnych jamy ustnej, migdałków i zębów.

W czasie zapalenia ucha dziecko zawsze gorzej słyszy. Jeżeli jednak niedosłuch utrzymuje się po zakończeniu leczenia, należy wykonać specjalistyczne badanie otoskopowe z użyciem mikroskopu lub wideoskopu oraz badanie słuchu.

Zmiany wysiękowe i zarostowe mogą występować u wielu dzieci. Wczesna interwencja w leczeniu zmian wysiękowych połączona z kontrolą nosogardła i ewentualnym usunięciem przerosniętego migdałka pozwala opanować proces chorobowy i zapobiec dalszym powikłaniom. Właściwe leczenie podjęte w odpowiednim momencie choroby jest w stanie zlikwidować zarówno przyczynę, jak i skutki schorzenia.

Wady wrodzone, połączone z głębokim niedosłuchem odbiorczym lub całkowitą głuchotą, mogą być leczone operacyjnie u dzieci już w pierwszym roku życia za pomocą implantów ślimakowych, które są dostępne w Polsce od ponad 20 lat. W Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu wykonuje się obecnie najwięcej w świecie operacji poprawiających słuch zarówno u dzieci, jak i u dorosłych. Wyniki leczenia pozwalają nam na stwierdzenie, że dzisiaj możemy pomóc prawie każdemu dziecku z wadą słuchu.

Jak pokazuje praktyka kliniczna, wczesne wykrycie zaburzeń słuchu u dzieci umożliwia efektywne wdrożenie odpowiednich działań leczniczych, rehabilitacyjnych oraz profilaktycznych, które prowadzą do złagodzenia lub usunięcia różnego rodzaju zaburzeń i dysfunkcji, a tym samym do stworzenia wszystkim dzieciom równych szans edukacyjnych.

Badania przesiewowe słuchu u dzieci w wieku szkolnym

W badaniach przesiewowych słuchu u dzieci w wieku szkolnym wykorzystuje się przede wszystkim metody audiometryczne, które zakładają aktywne uczestniczenie dziecka w badaniu. Badania audiometryczne dostarczają informacji o sprawności słuchu dziecka w zakresie niskich, średnich i wysokich tonów. Podczas badania dziecko ma założone na głowę słuchawki i sygnalizuje, poprzez podniesienie ręki lub naciśnięcie przycisku, czy słyszy prezentowane dźwięki. Badania te są nieinwazyjne, bezbolesne i nieuciążliwe dla dziecka.

Wszystkie badania są nieinwazyjne, bezbolesne i bezpieczne dla dziecka.

Zalecenia dla dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki zaburzeń słuchu

Warto jest dbać o swoje zmysły, zanim będzie za późno, ale niestety w młodym wieku bagatelizuje się zalecenia i zbyt mało uwagi przywiązuje się do ostrzeżeń. Rzadko kto, będąc w wieku szkolnym myśli prozdrowotnie. Dlatego tak wiele zależy od dorosłych – rodziców, nauczycieli, specjalistów.

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu
ul. Mochnackiego 10, 02-042 Warszawa
Kajetany, ul. Mokra 17, 05-830 Nadarzyn

Informacja o Programie:
tel.: 801 98 77 11 • e-mail: skrining.2015@ifps.org.pl
www.krus.gov.pl • www.sponin.org.pl • www.ifps.org.pl

Program badań przesiewowych słuchu
u dzieci ze szkół podstawowych,
zamieszkałych na terenach wiejskich

Informator o SŁUCHU

